

УДК 947.1/9 (477.61/62)

**РОСІЙСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ СХІДНОЇ УКРАЇНИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ
ВСЕСОЮЗНОГО ПЕРЕПISУ НАСЕЛЕННЯ 1926 РОКУ)***Малярчук Наталя*

У статті на основі аналізу матеріалів Всесоюзного перепису населення 1926 р. встановлюється чисельність російського населення Східної України (сучасних Харківської, Донецької та Луганської областей), визначаються особливості його розселення та місце в етнічній структурі регіону. Автор зазначає, що у 1926 р. на сході України було зосереджено майже половину усього російського населення УССР. Проаналізувавши розподіл росіян між округами Східної України, визначає, що найбільше російського населення, як міського, так і сільського, було сконцентровано у Харківській окрузі, пояснюючи це її розташуванням на кордоні з Росією, особливостями заселення регіону та столичним статусом міста Харкова, що приваблював в округу мігрантів, у тому числі й з сусідніх російських регіонів. Аналіз етнічної структури населення Східної України дозволив зробити висновок, що росіяни не становили більшості у цьому регіоні, кількісно поступаючи українцям в усіх без винятку округах. Серед мешканців міських поселень Сталінської, Луганської та Маріупольської округ, а також у шахтарських містах Дмитрівське та Сталін росіяни становили більшість, тоді як у сільській місцевості Східної України вони не складали й чверті населення, за винятком Луганської округи, де існували райони, компактно заселені донськими козаками, і питома вага росіян серед її населення була дещо вищою.

Ключові слова: *росіяни, українці, Всесоюзний перепис населення 1926 р., Східна Україна.*

Питання щодо національного складу населення Східної України, зокрема місця в ньому російської етнічної групи, набуло останнім часом особливої актуальності, що пов'язано з військовим конфліктом у цьому регіоні та проблемою національної самоідентифікації певної частини його мешканців. Усебічне дослідження історії Східної України, у тому числі й історії російської спільноти на її теренах, дозволить зрозуміти корені проблеми та запобігти маніпуляціям з історичною свідомістю. Питання про місце росіян в етнічній структурі населення регіону необхідно дослідити на різних історичних етапах, у тому числі й у другій половині 20-х рр. ХХ ст., тобто на початку розгортання індустріалізації, яка суттєво вплинула на етнодемографічні процеси в УСРР.

Потрібно встановити чисельність російського населення на сході України, визначити питому вагу серед людності регіону: в сільських і міських поселеннях, у найбільших містах, а також з'ясувати особливості його розміщення, визначивши округи де було сконцентровано переважну більшість росіян.

Географічними межами дослідження є територія Східної України, тобто сучасних Харківської, Луганської та Донецької областей, яка у 1926 р. поділялася на 8 округ: Харківську, Озюмську [Н. М.: так у переписі], Куп'янську, Луганську, Старобільську, Артемівську, Сталінську, Маріупольську.

Джерельною базою дослідження є Всесоюзний перепис населення 1926 р., який, на думку фахівців, посідає особливе місце серед переписів 20-х–30-х рр. ХХ ст., оскільки вирізняється повнотою обліку та достовірністю даних. Усі підрахунки автора статті, таблиці та діаграми, ґрунтуються на даних 12 та 13 томів зазначеного перепису, які вміщено у табл. VI «Людність за національністю, рідною мовою та письменністю», зокрема, на відомостях щодо національного складу восьми східноукраїнських округ [3, 286–287, 291–292, 309–310; 4, 16–17, 33, 340–341, 343–345, 348–349], а також їхніх міських [3, 287, 292, 310–313; 4, 17–18, 34, 341–342, 345–347, 350–353] і сільських [3, 287–288, 293, 313; 4, 18–19, 34–35, 342–343, 347–348, 353] поселень.

Слід зазначити, що проблема етнічного складу населення УСРР, а також її окремих регіонів, у 20-ті рр. ХХ ст. знайшла відображення у працях дослідників Б. Чирка, Г. Турченка, Д. Овчаренко, Д. Гриня [9; 8; 5]. Розвиток етнодемографічних процесів в Україні 20-х рр. ХХ ст. проаналізував у своїх працях О. Воронко [1]. Щодо росіян, які є найчисельнішою етнічною меншиною в Україні, їхня історія досліджена недостатньо. Так, О. Данильченко в роботі, присвяченій етнічним групам півдня України, обмежився лише тим, що окреслив території компактного проживання росіян [6, 58]. Більш розгорнуту характеристику становища російської етнічної меншини в УСРР у 1920-х рр. дала в своїй монографії Л. Якубова [10]. Але питання, пов'язані з чисельністю, питоною вагою серед населення, особливостями розміщення росіян як в Україні в цілому, так і в окремих її регіонах, повною мірою розкрито не було.

За даними Всесоюзного перепису населення 1926 р. на сході України мешкали 1 250 265 росіян, що становило 47 % від усього російського населення УСРР [2]. Росіяни були другою за чисельністю етнічною групою регіону, кількісно поступаючись лише українцям, частка яких дорівнювала 69 %, тоді як росіян – 23 %. Питома вага представників інших національностей складала 8 %.

Таблиця 1

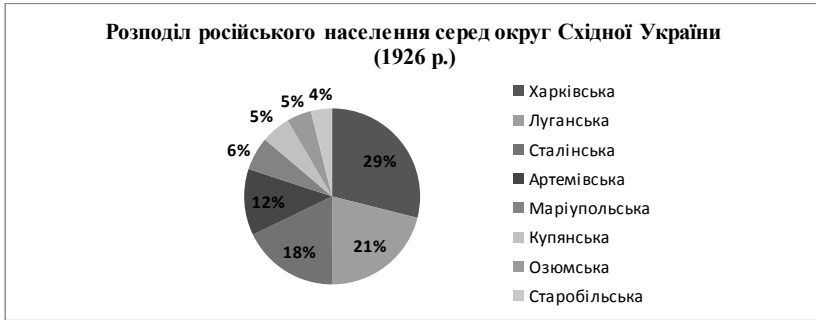
**Національний склад окремих округ Східної України
за Всесоюзним переписом населення 1926 р.**

№	Округа	Росіяни		Українці		Інші		Разом
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	
1	Луганська	262 702	43	317 474	52	33 542	5	613 718
2	Сталінська	223 825	34,3	348 518	53,4	80 960	12,3	653 303
3	Харківська	361 581	23	1 128 608	70	111 233	7	1 601 422
4	Артемівська	152 624	20	555 808	72,6	56 723	7,4	765 155
5	Маріупольська	76 753	19	227 443	55	110 462	26	414 658
6	Куп'янська	67 346	15,8	356 636	83,7	1 953	0,5	425 935
7	Озюмська	56 614	15	316 902	84	4 514	1	378 030
8	Старобільська	48 820	10	428 759	89	2 722	1	480 301
	Схід України	1 250 265	23	3 680 148	69	402 109	8	5 332 522

Як видно з даних таблиці 1, етнічна структура населення по окремих округах у цілому мала ті ж самі особливості, що й загалом по регіону. В жодній з восьми округ Східної України росіяни не становили більшості. У промислових округах їхній відсоток був вищий: 43 % у Луганській окрузі, 34,3 % у Сталінській, 23 % у Харківській, 20 % у Артемівській. Нижчим відсоток росіян був серед жителів аграрних округ: 19 % у Маріупольській, 15,8 % у Куп'янській, 15 % у Озюмській, 10 % у Старобільській. Відповідно, у всіх згаданих округах абсолютну більшість серед населення становили українці, частка яких коливалася від 52 % у Луганській до 89 % у Старобільській окрузі.

За абсолютними показниками чисельності російського населення перше місце на сході України посідала Харківська округа. В ній було зосереджено 29 % усього російського населення регіону, у Луганській – 21 %, у Сталінській – 18 %, у Артемівській – 12 %, у Маріупольській – 6 %, у Куп'янській та Озюмській округах по 5 %, у Старобільській – 4 % (Діаграма 1). Отже, у двох з восьми східноукраїнських округ – Харківській та Луганській – було сконцентровано половину усіх росіян регіону і ще більш як чверть припадала на Сталінську та Артемівську округи. Як бачимо, російське населення тяжіло до промислово розвинених округ, а також до столичної Харківської округи.

Діаграма 1

Слід зазначити, що у 1926 р. російське населення Східної України було майже рівномірно розподілене між містом і селом: у міських поселеннях проживав 51 % росіян, а у сільських – 49 %.

Проаналізувавши дані перепису щодо етнічного складу міського населення Східної України, ми з'ясували, що частка росіян серед мешканців міських поселень регіону становила 41 %, тоді як частка українців дорівнювала 45 %, отже українці становили більшість, хоча і відносно. Проте в окремих округах росіяни у міських поселеннях чисельно домінували.

Таблиця 2

Національний склад міського населення окремих округ Східної України за Всесоюзним переписом населення 1926 р.

№	Округа	Росіяни		Українці		Інші		Разом
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	
1	Сталінська	173 455	60	85 801	30	31 479	10	290 735
2	Луганська	124 453	52	94 717	39	21 689	9	240 859
3	Маріупольська	42 172	47	28 980	32	18 694	21	89 846
4	Артемівська	118 358	37	163 796	52	35 053	11	317 207
5	Харківська	178 491	31	287 741	50	106 363	19	572 595
6	Озюмська	2 126	18	9 231	77	605	5	11 962
7	Куп'янська	2 003	11	15 818	86	473	3	18 294
8	Старобільська	1 881	10	15 937	87	600	3	18 418
	Схід України	642 939	41	702 021	45	214 956	14	1 559 916

З даних Табл. 2 видно, що в міських поселеннях Сталінської та Луганської округ росіяни становили абсолютну більшість, відповідно 60 % і 52 % від загалу, а серед міського населення Маріупольської округи їхня більшість була відносною – 47 %. У решті округ росіяни поступалися чисельно українцям. Так, в Артемівській окрузі їхня частка серед міського населення дорівнювала 37 %, у Харківській – 31 %, Озюмській – 18 %, Куп'янській – 11 %, Старобільській – 10 %.

Таблиця 3

**Національний склад найбільших міст Східної України
за Всесоюзним переписом населення 1926 р.**

№	Місто	Росіяни		Українці		Інші		Разом
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	
1	Харків	154 448	37	160 138	39	100 814	24	415 400
2	Луганське	31 258	44	31 127	44	9 168	12	71 553
3	Сталін	59 518	57	27 582	26	18 142	17	105 242
4	Дмитрівське	32 922	64	14 684	29	3 601	7	51 207
5	Інші міста	364 793	40	468 490	51	83 231	9	916 514
	Загалом	642 939	41	702 021	45	214 956	14	1 559 916

Найбільшими містами на сході України у 1926 р. були Харків, Луганське, Сталін та Дмитрівське (сучасна назва – Макіївка). У Харкові, тодішній столиці УСРР, росіяни становили 37 % населення, трохи поступаючись українцям, частка яких дорівнювала 39 % від загалу. У Луганському відсоток росіян та українців був однаковим – 44 % від загалу, хоча за абсолютними показниками росіяни переважали, щоправда, несуттєво. Абсолютну більшість росіяни становили у шахтарських містах Дмитрівське – 64 % та Сталін – 57 %, тоді як відсоток українців серед їхнього населення дорівнював відповідно 29 % та 26 %. За абсолютними показниками кількості російського населення беззаперечно лідирував Харків – столиця УСРР. У 1926 р. в Харкові мешкало 154 448 росіян, що на 30 750 осіб більше, ніж у Луганську, Сталіні та Дмитрівському, взятих разом (Табл. 3).

Діаграма 2

Більшість міського російського населення Східної України – 28 % – було сконцентровано у Харківській окрузі. Трохи менше припадало на Сталінську округу – 27 %. У Луганській окрузі було зосереджено 19,3 % міського російського населення регіону, в Артемівській – 18,4 %, у Маріупольській – 6,5 %, у Озюмській і Куп’янській – по 0,3 %, у Старобільській – 0,2 % (Діаграма 2).

Аналіз етнічного складу сільського населення Східної України показав, що й у сільській місцевості росіяни чисельно поступалися українцям, причому їхня частка серед мешканців сіл була значно меншою, ніж у містах, і дорівнювала 16 %. Українці становили абсолютну більшість серед сільського населення регіону – 79 %, частка представників інших національностей складала лише 5 %. Найвищим відсоток росіян серед сільського населення Східної України був у Луганській окрузі – 37 %. У Харківській окрузі він дорівнював 18 %, у Куп'янській – 16 %, у Озюмській – 15 %, у Сталінській – 14 %, у Маріупольській – 11 %, у Старобільській – 10 %, в Артемівській – 8 % (Табл. 4).

Таблиця 4

Національний склад сільського населення окремих округ Східної України за Всесоюзним переписом населення 1926 р.

№	Округа	Росіяни		Українці		Інші		Разом
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	
1	Луганська	138 249	37	222 757	60	11 853	3	372 859
2	Харківська	183 090	18	840 867	81	4 870	1	1 028 827
3	Куп'янська	65 343	16	340 818	83	1 480	1	407 641
4	Озюмська	54 488	15	307 671	84	3 909	1	366 068
5	Сталінська	50 370	14	262 717	72	49 481	14	362 568
6	Маріупольська	34 581	11	198 463	61	91 768	28	324 812
7	Старобільська	46 939	10	412 822	89	2 122	1	461 883
8	Артемівська	34 266	8	392 012	88	21 670	4	447 948
	Схід України	607 326	16	2 978 127	79	187 153	5	3 772 606

Діаграма 3 наочно демонструє, що більш як половина сільського російського населення Східної України була сконцентрована у Харківській – 30 % та Луганській – 23 % округах.

Діаграма 3

У них були наявні цілі райони, в сільських поселеннях яких компактно проживали росіяни і становили абсолютну більшість серед їхніх мешканців. Це було обумовлено особливостями заселення регіону, оскільки росіяни просувалися з півночі та сходу, тоді як українці – із заходу та півдня. У Харківській окрузі нараховувалося три такі райони: Старовірівський, в якому частка росіян серед населення дорівнювала 52,45 %, Олексієвський – 57,77 %, Чугуївський – 69,82 %. В окремих районах Луганської округи, де мешкали донські козаки (російський субетнос), питома вага росіян серед населення була ще вищою, ніж у Харківській окрузі. Так у Петровському районі їхній відсоток дорівнював – 76 %, у Сорокинському – 77,43 %, Станично-Луганському – 89,36 %. У 1927 р. ці райони отримали статус російських національних. Таким чином, 6 з 9 створених в УСРР російських національних районів розташовувалися у Східній Україні [7, 84–89]. Решта росіян, що мешкали в селах, розподілялася між східноукраїнськими округами таким чином: Куп'янська – 11 %, Озюмська – 9 %, Сталінська та Старобільська – по 8 %, Маріупольська – 6 %, Артемівська – 5 %.

Таким чином, проаналізувавши дані Всесоюзного перепису населення 1926 р., ми з'ясували, що станом на 1926 р. у Східній Україні було зосереджено 47 % російського населення УСРР. Половина росіян регіону мешкала у двох округах – Харківській і Луганській, де існували цілі райони, компактно заселені представниками цієї етнічної групи. Більш ніж чверть російського населення сходу України припадала на Сталінську та Артемівську округи. Решта росіян майже рівномірно розподілялася між Маріупольською, Озюмською, Куп'янською та Старобільською округами, які мали переважно аграрний характер, і кількість російського населення в них була відчутно меншою, ніж в округах зі значним індустріальним потенціалом. Особливістю Харківської округи було те, що в ній мешкала більшість як міського, так і сільського російського населення регіону, що пояснюється особливостями заселення Східної України, розташуванням округи на кордоні з Росією та столичним статусом міста Харкова, який приваблював в округу мігрантів, у тому числі і з сусідніх російських регіонів. Сталінська округа була другою за кількістю міського російського населення, а Луганська – за кількістю сільського російського населення Східної України.

Аналіз національної структури населення Східної України дозволив зробити висновок, що росіяни не були найбільшою етнічною групою, кількісно поступаючись українцям у кожній з восьми округ, але значно перевищуючи чисельно всі інші етнічні спільноти. Разом з тим, серед мешканців міських поселень Сталінської, Луганської та Маріупольської округ, а також у шахтар-

ських містах Дмитрівське та Сталін росіяни становили більшість, тоді як у сільській місцевості сходу України вони не склали й чверті населення. Виняток становила Луганська округа, де за рахунок існування районів, компактно заселених представниками російського субетносу – донськими козаками, питома вага росіян серед населення була дещо вищою.

У подальшому планується дослідження місця російської етнічної спільноти в національній структурі Півдня України.

Abstract

In the article, based on the analysis of materials of All-Union census of 1926, the number of Russian population of East Ukraine (modern Kharkiv, Donetsk and Lugansk regions) has been established; the peculiarities of its place in the settlement and ethnic structure of the region have been defined. The author notes that in 1926 in the East of Ukraine almost half of the total Russian population of USSR was centered. Having analyzed the allocation of Russians among the districts in the east of Ukraine, it can be stipulated that most of the Russian population, both urban and rural, were concentrated in Kharkiv district, due to the peculiarities of the settlement of its territory, proximity to the Russian border and the capital status of the city of Kharkiv, which attracted migrants to the county, including from neighboring Russian regions. The analysis of the ethnic structure of the population of Eastern Ukraine led to the conclusion that the Russians did not constitute the majority of the population, quantitatively yielding Ukrainians in all districts. Among residents of urban settlements of Stalin, Lugansk and Mariupol regions, and in mining towns Dmitrivs'ke and Stalin, the Russians formed the majority, whereas in rural East Ukraine they constituted quarter of the population, with the exception of Luhansk province where there were areas of the densely populated Don Cossacks.

Keywords: *the Russians, the Ukrainians, All-Union census of 1926, East Ukraine.*

Аннотация

В статье на основе анализа материалов переписи населения 1926 г. устанавливается численность русского населения Восточной Украины (современных Харьковской, Донецкой и Луганской областей), определяются особенности его расселения и место в этнической структуре региона. Автор отмечает, что в 1926 г. на востоке Украины была сосредоточена почти половина всего русского населения УССР. Проанализировав распределение русских между округами Восточной Украины, определяет, что больше всего

русского населения, как городского, так и сельского, было сконцентрировано в Харьковской округе, что объясняется ее расположением на границе с Россией, особенностями заселения региона, и столичным статусом города Харькова, который обеспечивал приток мигрантов в округу, в том числе и из соседних российских регионов. Анализ этнической структуры населения Восточной Украины позволил сделать вывод, что русские не составляли большинства в регионе, количественно уступая украинцам во всех без исключения округах. Среди жителей городских поселений Сталинской, Луганской и Мариупольской округ, а также в шахтерских городах Дмитровское и Сталин русские составляли большинство, тогда как в сельской местности они не составляли и четверти населения, за исключением Луганской округи, где существовали районы, компактно заселенные донскими казаками, и удельный вес русских среди ее населения был несколько выше.

Ключевые слова: русские, украинцы, Всесоюзная перепись населения 1926 г., Восточная Украина.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Воронко О. Г. Розвиток етнодемографічних процесів і формування соціальної структури суспільства в Україні 20-х рр. XX ст.: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.05. / О. Г. Воронко. – К., 1998. – 230 с.
2. Всесоюзная перепись населения 1926 года. Национальный состав населения по республикам СССР. – URL: http://demoscope.ru/weekly/ssp/ussr_nac_26.php?reg=4
3. Всесоюзная перепись населения 1926 года. – М.: Издание ЦСУ Союза ССР, 1928. – Т. 12, отд. 1: Украинская Социалистическая Советская Республика. Правобережный подрайон. Левобережный подрайон. Народность. Родной язык. Возраст. Грамотность. – 482 с.
4. Всесоюзный перепис людності 1926 р. – М.: Видання ЦСУ Союзу РСР, 1929. – Т. XIII, від. 1: Українська соціалістична радянська республіка. Степ. Дніпрянський промисловий підрайон. Гірничий підрайон. Національність, рідна мова, вік, письменність. – 465 с.
5. Гринь Д. Зміни в національному складі міського населення України у 20–30-х рр. XX ст. / Д. Гринь // Україна на порозі XXI століття: актуальні питання історії: Збірник наукових праць. – К.: Стило, 1999. – С. 196–202.
6. Данильченко О. П. Етнічні групи півдня України: економічне та соціально-політичне становище на початку 20-х рр. XX ст. / О. П. Данильченко. – К.: Інститут історії України НАН України, 1993. – 58 с.

7. Єфіменко В. Створення російських національних районів УСРР / В. Єфіменко // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – 2012. – № 21. – С. 72–99.

8. Турченко Г. Ф. Етнічний склад міського населення Півдня України (за матеріалами Всесоюзного перепису населення 1926 р.) / Г. Ф. Турченко, Д. В. Овчаренко // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2009. Вип. XXVII. – С. 185–192.

9. Чирко Б. В. Національні меншини в Україні (20–30 рр. XX століття) / Б. В. Чирко. – К.: Асоціація «Україна», 1995. – 215 с.

10. Якубова Л. Д. Етнічні меншості УРСР у першій половині 20-х років XX ст. / Л. Д. Якубова. – К., 2002. – 188 с.

References

1. Voronko, O. H. (1998). Rozvytok etnodemografichnykh protsesiv i formuvania sotsialnoi struktury suspilstva v Ukraini 20-kh rr. KhKh st. [*The Development of ethnic and demographic processes and forces of social structure in Ukraine of 20's. XX century*] (Dis ... Cand. Sc. (History). Kyiv.

2. Vsesoyuznaya perepis naseleniya 1926 goda. Natsionalnyi sostav naseleniya po respublikam SSSR. [*All-Soviet Union population census of 1926. The national composition of the population in the republics of the USSR*] Retrieved from: http://demoscope.ru/weekly/ssp/ussr_nac_26.php?reg=4

3. Vsesoyuznaya perepis naseleniya 1926 goda: Ukrainskaya Sotsialisticheskaya Sovetskaya Respublika. Pravoberezhnyi podrayon. Levoberezhnyi podrayon. Narodnost. Rodnoy yazyik. Vozrast. Gramotnost (Vol. 12) (1928). [*All-Union Population Census of 1926: The Ukrainian Socialist Soviet Republic. Right-bank subarea. The left-bank sub-district. The nationality. Native language. Age. Literacy (Vol. 12)*]. Moscow: Izdanie TsSU Soyuz SSR.

4. Vsesoiuznyi perepis liudnosti 1926 r.: Ukrainska sotsialistychna radianska respublika. Step. Dniprianskyi promyslovyi pidraion. Hirnychyi pidraion. Natsionalnist, ridna mova, vik, pysmennist (Vol. 13) (1929). [*All-Soviet Union population census of 1926 Ukrainian Soviet Socialist Republic. Steppe. Dniproyns'kyi industrial subregion. Mountain subregion. Nationality, mother tongue, age, literacy (Vol. 13)*]. Moscow: Vydannia TsSU Soiuzu RSR.

5. Hryn, D. (1999). Zminy v natsionalnomu skladi miskoho naselennia Ukrainy u 20-30-kh rr. KhKh st. [*Changes in the ethnic composition of the urban population of Ukraine in the 20–30's. XX century*]. Ukraina na porozi KhKhI stolittia: aktualni pytannia istorii: Zbirnyk naukovykh prats. Kyiv: Stylos, 196–202.

6. Danylchenko, O. P. (1993). Etnichni hrupy pivdnia Ukrainy: ekonomichne ta sotsialno-politychne stanovyshe na pochatku 20-kh rr. KhKh st. [*Ethnic group of South Ukraine: economic, social and political situation in the early 20's of XX century*]. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy.

7. Yefimenko, V. (2012). Stvorennia rosiiskyykh natsionalnykh raioniv USRR [*The Creation of Russian national areas of SSR*]. Problemy istorii Ukrainy: fakty, sudzhennia, poshuky, no. 21., 72–99.

8. Turchenko, H. F., Ovcharenko, D. V. (2009). Etnichniyi sklad miskoho naseleння Pivdnia Ukrainy (za materialamy Vsesoiuznogo perepysu naseleння 1926 r.) [*The ethnic composition of the urban population of South Ukraine (based on the All-Union census in 1926)*]. Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnogo universytetu, XXVII, 185–192.

9. Chyrko, B. V. (1995). Natsionalni menshyny v Ukraini (20–30 rr. KhKh stolittia) [*National minorities in Ukraine (20–30's. XX century)*]. Kyiv: Asociaçiya «Ukrayina».

10. Yakubova, L. D. (2002). Etnichni menshosti USRR u pershii polovyni 20-kh rokiv KhKh st. [*Ethnic minority of the USSR in the first half of 20-th century*]. Kyiv.

УДК 929:140

ПРЕЛОМЛЕНИЕ ЭПОХИ В ИСТОРИИ РОДА ГОНЧАРЕНКО

Полуденко Сергей

В современных условиях особое звучание приобретает изучение прошлого через призму жизни обычных людей. Данное исследование направлено на то, чтобы через историю отдельно взятого рода Гончаренко проследить историю Юго-Восточной Украины, начиная от освоения этой территории и до мятежного XX в. Показано, что уже второе его поколение имело не только украинскую фамилию, но и полностью считало себя украинцами. В ходе повествования показаны различные судьбы отдельных представителей семьи. Семён Яковлевич Гончаренко оказался в центре событий в селе Хорошее Славяносербского уезда Екатеринославской губернии сразу же после революции. Его дядя Илья Ильич Гончаренко имел совершенно другую судьбу, хотя они оба далеки были от политики. Таким образом, через историческую судьбу одного рода ярко прослеживается многогранная и драматичная история Украины.

Ключевые слова: род, семья, Юго-Восточная Украина, Славяносербия, революция, война.